

TÜRKİYE – AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ

Türk-İş Dergisi, Şubat-Mart 2002

Yıldırım Koç
Genel Başkan Danışmanı

Önümüzdeki aylarda Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkilerinde bazı önemli gelişmeler olacağı benzetilmektedir.

TÜRK-İŞ, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliğinden yanadır. Ancak Avrupa Birliği, 1.1.1996 tarihinde başlayan gümrük birliği ile en önemli talebini elde etmiş olduğundan, bu üyeliğin önüne birçok engel çıkarmaktadır. TÜRK-İŞ'in talebi, Avrupa Birliği'nin bu engelleri kaldırması ve Türkiye'nin onurlu bir biçimde üyeliğe geçişine olanak tanınmasıdır. Bunu sağlamanın yolu ise Türkiye'nin ekonomik, siyasi ve toplumsal anlamda gücünün artırılmasından geçmektedir.

Prof.Dr. Erol Manisalı'nın Harb Akademileri Komutanlığı'nda yaptığı çok önemli bir konuşmanın ardından, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri Tuncer Kılınç Paşa, Türkiye'nin AB dışındaki alternatifleri de düşünmesi gerektiğini belirtti ve Rusya ile İran'dan söz etti. Attila İlhan 23 Şubat 2002 günü TRT 2'deki programında bu görüşe destek verdi. Emekli General Çevik Bir, Şanghay Beşlisi'nden söz etti. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, "Tek seçenek AB değil" dedi ¹. Dışişleri Bakanı İsmail Cem, Avrupa Birliği'nin bazı yöneticilerinin Türkiye'de sömürge valisi gibi davranıp ders vermeye kalktıklarını belirterek, bu durumu eleştirdi ². Diğer taraftan, Avrupa Komisyonu genişlemeden sorumlu komiseri Günter Verheugen, Atina'da yaptığı konuşmada, Avrupa Birliği'nin Güney Kıbrıs ile üyelik görüşmelerinin 2002 yılı sonuna kadar tamamlanacağını belirtti; bu görüşmelerin Kıbrıs'ın bütünü adına yapıldığı iddiasını tekrarladı ve Türkiye'nin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile ilişkilerini geliştirmesi durumunda Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliğinin mümkün olmayacağını söyledi ³. Bu arada, Avrupa Parlamentosu, 28 Şubat 2002 tarihinde kabul ettiği iki kararla, Türkiye'ye yönelik olumsuz tavrını daha da pekiştirdi. Birinci karar, Türkiye'den sözde Ermeni soykırımı iddialarını kabul etmesini istiyordu. İkinci karar ise, Hadep'e destekti.

Türkiye – AB ilişkilerinde giderek tırmanan bir gerginlik yaşanıyor. Bunun önemli nedenlerinden biri, Kıbrıs konusundaki gelişmelerdir.

Avrupa Birliği uluslararası hukuku ve devletler hukukunu çiğneyerek, Güney Kıbrıs ile üyelik görüşmelerine başladı. 1990 yılına kadar Kıbrıs konusunda mesafeli davranan Avrupa Birliği, bu yıllarda Sovyet sisteminin çöküşünün ardından, Akdeniz'de ve ayrıca Kafkaslar-Orta Asya ve Orta Doğu'daki enerji kaynakları üzerinde etkili olabilmek amacıyla, Kıbrıs adasını denetimi altına almaya yönelik bir strateji benimsedi. Bu strateji, Yunanistan'ın Enosis planlarıyla da örtüşünce, Avrupa Birliği'nin hukuk ihlalleri başladı.

Türkiye, bu hukukdışı tutum ve davranışa gereken tepkiyi gösterdi. Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanlarının ortak deklarasyonlarında, TBMM'nin kararlarında ve MGK'nın açıklamalarında, **Avrupa Birliği'nin Güney Kıbrıs'la yakınlaştığı ölçüde Türkiye'nin Kuzey Kıbrıs'la yakınlaşacağı açıkça ve kararlılıkla ifade edildi.**

¹ Radikal, 4.4.2002.

² Milliyet, 26.3.2002.

³ Sabah, 23.3.2002.

Avrupa Birliği, 14-15 Aralık 2001 tarihlerinde toplanan Laeken Zirvesinde, Güney Kıbrıs'la üyelik görüşmelerinin 2002 yılı sonuna kadar tamamlanacağını tekrar açıkladı. Avrupa Birliği, hukukdışı tutum ve davranışını sürdürerek, Güney Kıbrıs yönetiminin tüm Kıbrıs'ı (toprak ve nüfus anlamında) temsil ettiğini iddia etmeyi sürdürdü.

Avrupa Birliği'nin Akdeniz bölgesi ile Kafkaslar – Orta Asya ve Orta Doğu politikasında önemli bir yeri olan Kıbrıs'ın geleceğinin Denктаş-Klerides görüşmeleri ile belirlenmesi mümkün gözükmemektedir. Nitekim, Avrupa Birliği'nden destek alan Kıbrıs Rum kesimi, sorunların çözümü için olumlu bir tavır takınmamıştır.

Bu koşullarda, Avrupa Birliği 2002 yılı sonunda Güney Kıbrıs ile üyelik görüşmelerini tamamlayarak 2003 yılının ilk aylarında üyeliği gerçekleştirdince, Türkiye de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile benzer adımları atacaktır. Avrupa Birliği, bu noktadan itibaren, Türkiye'yi Avrupa Birliği topraklarını işgal etmekle suçlayacaktır. Bugünkü suçlama, "AB üyesi olmayan Kıbrıs'ı işgal" iken, yarın bu suçlama, "AB topraklarının işgali"ne dönüşecektir. Avrupa Birliği, Türkiye ile savaşa giremeyeceğine göre, bir taraftan Türkiye'de ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde para dağıtarak taraftar kazanmaya çalışacak, diğer taraftan yönetiminde söz sahibi olduğu IMF ve denetimi altında tuttuğu bankalar aracılığıyla bir ekonomik kriz çıkaracaktır. Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik koşullar, böylesi bir krizin kolayca çıkarılmasına uygundur. Avrupa Birliği'nin hedefi, ekonomik olarak dizleri üzerine çökertilmiş bir Türkiye'den siyasi alanda kalıcı tavizler koparmaktır.

Burada sorulması gereken soru, Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkilerde, özellikle Avrupa Parlamentosu tarafından dile getirilen taleplerin ciddi olup olmadığıdır.

TÜRK-İŞ'in 11 Aralık 2001 tarihinde Cumhurbaşkanı Sayın Ahmet Necdet Sezer'e sunduğu raporda ve Genel Başkan Bayram Meral'in 20 Aralık 2001 tarihli basın açıklamasında yer alan konuların son derece önemli olduğu her geçen gün ortaya çıkmaktadır.

Bu talepleri gündeme getiren Avrupa Parlamentosu, Avrupa Birliği'ne üyelik konusunda karar verme yetkisi olan son derece önemli bir kuruldur. Bu nedenle, Avrupa Parlamentosu'nun Türkiye'ye ilişkin kararları, üyelik görüşmelerine başlamanın önşartları arasındadır. Ancak, bu taleplerin yerine getirilmesi üyeliği güvence altına almamaktadır. Bu haksız talepler yerine getirilse bile, üyelik görüşmelerine Avrupa Birliği isterse başlanacaktır. Avrupa Birliği bu aşamada her an yeni koşul öne sürebilir.

Avrupa Parlamentosu kararlarında en açık biçimiyle ifade edilen haksız talepler, üç-beş milletvekilinin rasgele istekleri değildir. Bunlar, Avrupa Birliği'nin bölgemize yönelik köklü politikalarının sonucudur.

Avrupa Birliği, 1991 yılında Sovyet sisteminin çöküşünün ardından, Akdeniz, Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Doğu'da hakimiyet kurma çabasına girdi. İsrail'in Filistin'e yönelik saldırısında Avrupa Birliği'nin Filistin yandaşı bir tutum sergilemesinin nedeni, Avrupa Birliği'nin insan haklarına duyduğu saygı değil, bölgedeki uzun vadeli çıkarlarıdır.

Avrupa Birliği'nin 1991 sonrasında Türkiye'yi yakından ilgilendiren üç ayrı stratejisi vardır.

Birinci hedef, Akdeniz'in çevresindeki ülkeleri Avrupa Birliği'ne bağlamak, buraları denetim altına almaktır. Bu konudaki politikaları 1992 yılında yeniden biçimlendirildi ve 1995 yılında "Barselona Süreci" adı altında uygulamaya kondu. Buna göre, 2010 yılına kadar güney ve doğu Akdeniz'deki 12 ülke kendi aralarında ve Avrupa Birliği ile birlikte bir serbest ticaret bölgesi, veya diğer bir deyişle, açık pazar oluşturacaklardır. Avrupa Birliği, böylece, Roma İmparatorluğu'ndan beri ilk kez Akdeniz'i tamamiyle kendi denetimi altına almaktadır. Akdeniz yeniden, Romalıların deyişiyile, "mare nostrum" (bizim deniz) yapılmak istenmektedir. Bu kavramı, 1930'lu yıllarda Mussolini de sık sık kullanmıştır. Bu politika

sayesinde, Avrupa Birliği, güneyini ve doğusunu kaplayan bir tampon bölge oluşturmaktadır. Bu tampon bölge aynı zamanda Avrupa Birliği için bir açık pazardır. Ayrıca, bu bölgelerin insangücü, Avrupa Birliği'nin ihtiyaçlarına göre eğitilecektir. Bölgenin doğal kaynakları da öncelikle Avrupa Birliği tarafından kullanılacaktır. Avrupa Birliği'nin Türkiye'den Kıbrıs ve Ege konularındaki talepleri, Avrupa Birliği'nin Akdeniz politikası açısından hayati önemdedir. Güney Kıbrıs'ı Kıbrıs Cumhuriyeti adıyla kendisine katacak bir Avrupa Birliği, hem doğu Akdeniz'de, hem de Kafkaslar ve Orta Doğu bölgelerinde etkisini artıracaktır. Avrupa Birliği'nin Kıbrıs ve Ege konularındaki talepleri, Yunanistan'ın Enosis ideali ile de uyumludur; ancak Avrupa Birliği'nin bu konulardaki ısrarının asıl nedeni Yunanistan'ın talepleri değil, Avrupa sermayesinin yayılcı politikalarıdır.

Avrupa Birliği'nin ikinci hedefi, Balkanlar bölgesinin de Avrupa Birliği'nin arka bahçesi haline getirilmesidir. Bu konudaki adım, 1999 yılında kabul edilen Güneydoğu Avrupa Paktı veya Balkan Paktı ile atılmıştır. ABD de bu bölgeyi Avrupa Birliği'ne bırakmıştır. Avrupa Birliği'nin Türkiye'den Patrikhane ve Heybeliada Ruhban Okulu konularındaki talepleri yalnızca Yunan istekleri değil, Avrupa Birliği'nin Balkanlar politikasının önemli unsurlarıdır. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde ABD'nin hedeflerinden biri, Orta Doğu'da etkili olmaktır. Amerikalılar bu amaçla Anadolu'daki Ermenileri protestan yaparak etkileri altına almaya çalıştılar. Bu amaçla Anadolu'nun dört bir yanına yüzlerce misyoner okulu kurdular. Dini dış politikanın bir aracı olarak kullanmada önemli başarılar elde ettiler. Benzer bir uygulama, Sovyet sisteminin dağıtılmasında en zayıf halka olan Polonya'da uygulandı. Katolik kilisesinin başına Polonyalı bir papa getirilerek, kilisenin anti-komünist mücadeledeki gücü ve etkisi artırıldı. Balkanlar'da yaşayan halkların önemli bir bölümü hristiyan ortodokstur. Bu bölgede Avrupa Birliği ile Rusya arasında bir çıkar anlaşmazlığı söz konusudur. Yunanistan dışındaki Avrupa Birliği lkelerinde ortodoks azdır; Yunan halkı ortodokstur. Ancak eğer Fener Rum Patrikhanesine Vatikan benzeri bir evrensel nitelik ("ekmeniklik") kazandırılabilirse ve Heybeliada Ruhban Okulu yeniden açılıp özellikle Balkanlar için papaz görevli yetiştirebilirse, Avrupa Birliği'nin Balkanlar'daki gücü ve etkinliği daha da artacaktır. Bu iki konuda Avrupa Birliği'nin talepleri, Avrupa Birliği'nin özellikle Rusya'ya karşı Balkanlar'da hakim olma girişimlerinin unsurları arasındadır.

Avrupa Birliği'nin üçüncü hedefi, Kafkasya ve Orta Asya'daki enerji kaynakları üzerinde etkili olmaktır. Avrupa Birliği lkelerinin sözde Ermeni soykırımı iddialarına sıcak bakmalarının birinci nedeni, özellikle Fransa'nın 1919 yılında Ermenileri kullanarak Anadolu'ya saldırması sonrasında çok sayıda Ermeni'nin Fransa'ya sığınmasıydı. Avrupa Parlamentosu'nun 1987 yılında bu konuda aldığı kararın temel nedeni buydu. Ancak Avrupa Parlamentosu'nun 15 Kasım 2000 ve özellikle de 28 şubat 2002 kararlarının arkasında, yayılcı hedefler yatmaktadır. Avrupa Parlamentosu'nun sözde Ermeni soykırımına ilişkin 28 şubat 2002 kararı esasında Güney Kafkasya Kararıdır. Bu kararda, Balkanlar'da uygulanan politikaların benzerinin Azeybarcan, Ermenistan ve Gürcistan'dan oluşan Güney Kafkasya'da da uygulanması istenmektedir. Sözde Ermeni soykırımına ilişkin talep, 12 sayfalık bu uzun kararın yalnızca 15. maddesinde 7 satırlık bir bölümdür. Diğer bir deyişle, Avrupa Birliği'nin sözde Ermeni soykırımına ilişkin iddiaları ve talepleri, ortaya üç-beş milletvekili tarafından atılmış ve önemsiz konular değil, Avrupa Birliği'nin Kafkasya ve Orta Asya'daki enerji kaynakları üzerinde etkili olma çabasının son derece önemli unsurlarıdır.

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkileri önümüzdeki aylarda ilginç gelişmeler gstereceğe benzemektedir. Gelişmeler, TÜRK-İş'in 11 Aralık 2001 tarihinde yaptığı uyarıları haklı çıkarmaktadır.